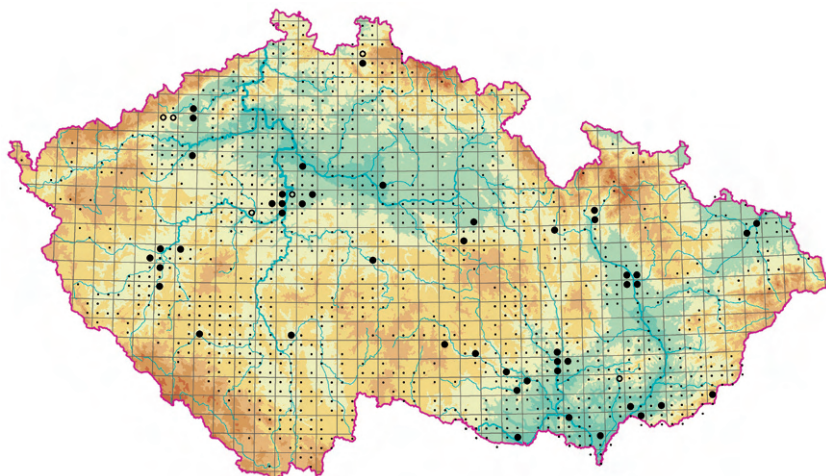

Obr. 71. Rozšíření asociace XBG11 *Conyza canadensis-Lactucetum serriolae*; existující fytoecologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace, proto jsou malými tečkami označena místa s výskytem diagnostického druhu *Conyza canadensis* podle floristických databází.

Fig. 71. Distribution of the association XBG11 *Conyza canadensis-Lactucetum serriolae*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association, therefore the sites with occurrence of its diagnostic species, *Conyza canadensis*, according to the floristic databases, are indicated by small dots.

1984), Železných hor (Jirásek 1998), Třebíčska (Horáková, nepubl.), Brna a jihomoravských vesnic (Grüll 1976, 1980b, Lachmanová 1985, Horáková, nepubl.), Olomouce (Tlusták 1990), Šumperka (Lachmanová 1985) a Ostravy (Višňák 1996a).

Variabilita. Variabilita v druhovém složení je dána především přítomností dominant:

Varianta *Lactuca serriola* (XBG11a) zahrnuje porosty s dominancí lociky kompasové (*Lactuca serriola*).

Varianta *Conyza canadensis* (XBG11b) zahrnuje porosty, v nichž se locika nemusí vůbec vyskytovat, případně má nízkou pokrývnost. V takovém případě bývá dominantním druhem turanka kanadská (*Conyza canadensis*). Tato vegetace byla doložena např. z brněnských pískoven (Grüll 1980b).

Hospodářský význam a ohrožení. *Conyzo-Lactucetum* nepatří mezi ohrožené vegetační typy a jeho hospodářský význam je zanedbatelný. Zpevňuje sytký substrát a zahajuje sekundární sukcese.

■ **Summary.** This association is usually dominated by two species, *Lactuca serriola*, occurring in the upper layer, and *Conyza canadensis* in the lower layer. Monodominant

stands of one of these two species are also common. They occur on warm and sunny sites with shallow, dry, sandy to stony, nutrient-poor soils. They are typical of initial stages of secondary succession, and are soon replaced by other vegetation types with perennial species. This type is common in lowland and colline areas of the Czech Republic, but also occurs in slightly cooler areas.

XBG12

Ivaetum xanthiifoliae

Fijałkowski 1967

Rudérální vegetace s puvou řepňolistou

Tabulka 4, sloupec 12 (str. 138)

Orig. (Fijałkowski 1967): *Ivaetum xanthiifoliae* Ass. nov.

Diagnostické druhy: ***Amaranthus albus***, ***A. retroflexus***, ***Arctium lappa***, *A. minus*, *Artemisia vulgaris*, *Atriplex sagittata*, ***A. tatarica***, *Ballota nigra*, *Bromus sterilis*, ***B. tectorum***, *Carduus acanthoides*, *Chenopodium album* agg., *Cichorium intybus*, *Conium maculatum*, *Conyza canadensis*,

Datura stramonium, *Echinops sphaerocephalus*, *Erysimum cheiranthoides*, **Galinsoga parviflora**, *Hordeum murinum*, **Iva xanthiifolia**, *Lactuca serriola*, *Leonurus cardiaca* s. l., *Lepidium ruderales*, *Lolium perenne*, *Poa palustris*, *Polygonum aviculare* agg. (převážně *P. aviculare* s. str.), *Sisymbrium altissimum*, *S. loeselii*, *S. officinale*, **Solanum nigrum** s. l., *Solidago canadensis*, *Sonchus oleraceus*, *Tripleurospermum inodorum*

Konstantní druhy: *Amaranthus albus*, **A. retroflexus**, *Arctium lappa*, **Artemisia vulgaris**, *Atriplex sagittata*, *A. tatarica*, **Ballota nigra**, *Bromus sterilis*, *B. tectorum*, *Calamagrostis epigejos*, *Carduus acanthoides*, **Chenopodium album** agg., *Cichorium intybus*, *Cirsium arvense*, *Conyza canadensis*, **Elytrigia repens**, *Galinsoga parviflora*, **Iva xanthiifolia**, *Lactuca serriola*, **Lolium perenne**, *Poa palustris*, *P. pratensis* s. l., **Polygonum aviculare** agg. (převážně *P. aviculare* s. str.), *Sisymbrium loeselii*, **Solanum nigrum** s. l., **Sonchus oleraceus**, **Taraxacum** sect. *Ruderalia*, *Tripleurospermum inodorum*, *Urtica dioica*

Dominantní druhy: *Artemisia vulgaris*, **Iva xanthiifolia**

Formální definice: *Iva xanthiifolia* pokr. > 15 % NOT
Atriplex sagittata pokr. > 25 %

Struktura a druhové složení. Fyziognomii porostů určuje dominantní pouva řepňolistá (*Iva xanthiifolia*). Porosty jsou vysoké 80–200 cm a silně zapojené. Vedle dominantního druhu se mohou vyskytovat další jednoleté ruderalní rostliny, např. *Amaranthus retroflexus*, *Chenopodium album* agg., *Galinsoga parviflora*, *Sisymbrium officinale* a *Solanum nigrum* s. l. V publikovaných fytocenologických snímcích z České republiky (Krippelová 1969, Grüll 1983) je nápadná přítomnost vytrvalých rostlin pozdějších sukcesních stadií, např. *Arctium minus*, *A. tomentosum*, *Ballota nigra*, *Cichorium intybus* a *Echinops sphaerocephalus*. V porostech dokumentovaných fytocenologickými snímky bylo nejčastěji nalezeno 25–35 druhů cévnatých rostlin na plochách o velikosti 20–50 m². Mechorosty nebyly zaznamenány.

Obr. 72. *Ivaetum xanthiifoliae*. Porost pouvy řepňolisté (*Iva xanthiifolia*) na okraji pole u Měšic u Prahy. (J. Holec 2005.)

Fig. 72. A stand of *Iva xanthiifolia* at the edge of arable field near Měšice near Prague.

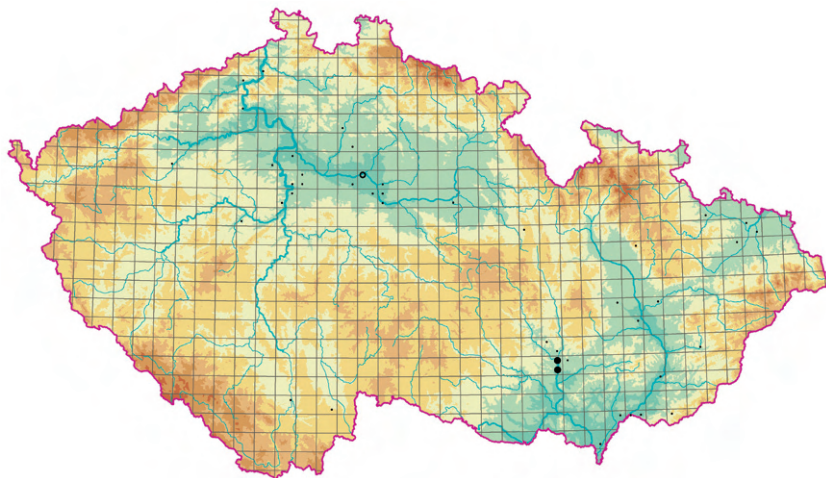
Stanoviště. Společenstvo roste na čerstvě disturbovaných plochách, např. podél nově budovaných silnic, na ruderalizovaných plochách mezi garážemi ve městech a na okrajích polí. Půda je hlinitojílovitá až hlinitopísčité s příměsí odpadového materiálu, bohatá živinami. Půdy jsou málo ušlapané, čerstvé (Grüll 1983). Stanoviště jsou vesměs slunná a teplá. Vedle ruderalních stanovišť se pouva řepňolistá a porosty s její dominancí mohou vyskytovat i v kulturách okopanin (Jarolímek et al. 1997, Slavík in Slavík et al. 2004: 466–468).

Dynamika a management. *Iva xanthiifolia* se začala roztroušeně objevovat v různých vegetačních typech České republiky po druhé světové válce. Tento neofytní druh, pocházející ze Severní Ameriky (Slavík in Slavík et al. 2004: 466–468), se k nám šířil s dováženým obilím, osivem a okopaninami (Jehlík 1998). Na čerstvě disturbovaných plochách vytváří bohaté populace. Klíčí pozdě na jaře a fenologického optima dosahuje v druhé polovině srpna a v září.

Rozšíření. Rozšíření asociace *Ivaetum xanthiifoliae* je dáno ekologickými nároky dominantního druhu. *Iva xanthiifolia* pochází ze Severní Ameriky, kde je hojná zejména v suchých kontinentálních prérijních územích (Slavík in Slavík et al. 2004: 466–468). Také

areál ruderalního středoevropského společenstva s dominancí pouvy zahrnuje oblasti s kontinentálním klimatem. Asociace byla popsána z Polska (Fijałkowski 1967), dále se vyskytuje na Slovensku (Krippelová 1969, Eliáš 1978, Jarolímek et al. 1997) a Ukrajině (Solomaha et al. 1992). Na nedostatečně známé rozšíření společenstva v kontinentální části Německa upozorňuje Klotz (in Schubert et al. 2001: 376–387). Velmi pravděpodobný je výskyt v Maďarsku, Burgenlandu a Dolních Rakousích. V České republice se druh *Iva xanthiifolia* vyskytuje roztroušeně v nejteplejších oblastech, zejména ve velkých městech. Společenstvo bylo fytocenologickými snímky doloženo z Nymburku (Hejný 1958, Krippelová 1969) a Brna (Grüll 1983).

Hospodářský význam a ohrožení. *Ivaetum xanthiifoliae* se může vyskytovat jednak jako plevelové společenstvo okopanin a oslabovat pěstovanou plodinu, jednak jako ruderalní vegetace na opuštěných obnažených plochách. *Iva xanthiifolia* může při přímém kontaktu u citlivých lidí vyvolat alergie (Slavík in Slavík et al. 2004: 466–468), a proto je další šíření jejích porostů nežádoucí. Ačkoli je společenstvo v současnosti stále vzácné, je pravděpodobné jeho invazní šíření zejména v nížinách středních a severních Čech a jižní a střední Moravy.

Obr. 73. Rozšíření asociace XBG12 *Ivaetum xanthiifoliae*; existující fytocenologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace, proto jsou malými tečkami označena místa s výskytem diagnostického druhu *Iva xanthiifolia* podle floristických databází.
Fig. 73. Distribution of the association XBG12 *Ivaetum xanthiifoliae*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association, therefore the sites with occurrence of its diagnostic species, *Iva xanthiifolia*, according to the floristic databases, are indicated by small dots.

■ **Summary.** This community is dominated by *Iva xanthiifolia*, a tall-growing annual neophyte of North American origin. It is typical of disturbed ruderal places, e.g. on construction sites, but it can also occur on arable land. Habitats are sunny and warm. It has been rarely recorded in some cities in warm areas of the Czech Republic.

XBG13

Kochietum densiflorae

Gutte et Klotz 1985

Ruderální vegetace
s bytelem metlatým

Tabulka 4, sloupec 13 (str. 138)

Orig. (Gutte & Klotz 1985): *Kochietum densiflorae* ass. nov. (*Kochia densiflora* = *K. scoparia* subsp. *densiflora*)

Syn.: *Amarantho-Kochietum densiflorae* (Brandes 1991) Passarge 1996

Diagnostické druhy: *Amaranthus albus*, *A. retroflexus*, *Atriplex oblongifolia*, *A. sagittata*, *Chenopodium album* agg., ***Crepis capillaris***, *Diploaxis tenui-*

folia, *Erysimum durum* s. l., ***Kochia scoparia***, ***Sisymbrium altissimum***

Konstantní druhy: *Amaranthus retroflexus*, *Artemisia vulgaris*, *Chenopodium album* agg., ***Kochia scoparia***, *Polygonum aviculare* agg. (převážně *P. aviculare* s. str.), *Sisymbrium altissimum*, *Tripleurospermum inodorum*

Dominantní druhy: ***Kochia scoparia***

Formální definice: *Kochia scoparia* pokr. > 25 %

Struktura a druhové složení. Fyziognomii společenstva udává dominantní neofyt bytel metlatý (*Kochia scoparia*), jehož oba poddruhy *K. scoparia* subsp. *scoparia* a *K. scoparia* subsp. *densiflora* rostou na podobných stanovištích. Vedle bytelů se uplatňují vysoké jednoleté ruderální druhy, především lebedy *Atriplex oblongifolia*, *A. patula* a *A. tatarica*, a dále *Artemisia vulgaris*, *Chenopodium album* agg. a *Rumex thyrsiflorus*, které tvoří horní vrstvu porostů. Tato vrstva může dosahovat výšky 1–1,5 m. Spodní vrstva je druhově chudá a obsahuje obecně rozšířené druhy, např. *Fallopia convolvulus*, *Poa pratensis* s. l. a *Taraxacum* sect. *Ruderalia*. Na lokalitách se mohou, zpravidla pouze dočasně, objevovat některé další neofytní druhy,

Obr. 74. *Kochietum densiflorae*. Porost bytele metlatého (*Kochia scoparia*) na hromadě stavební suti v Brně-Černovicích. (Z. Lososová 2007.)

Fig. 74. A stand of *Kochia scoparia* on a building rubble in Brno-Černovice, southern Moravia.

Tabulka 4. Synoptická tabulka asociací jednoleté vegetace ruderalních stanovišť (třída *Stellarietea mediae*, část 2: *Atriplicion*).
Table 4. Synoptic table of the associations of annual vegetation of ruderal habitats (class *Stellarietea mediae*, part 2: *Atriplicion*).

- 1 – XBG01. *Chenopodietum stricti*
- 2 – XBG02. *Chenopodietum urbici*
- 3 – XBG03. *Atriplicetum nitentis*
- 4 – XBG04. *Descurainio sophiae-Atriplicetum oblongifoliae*
- 5 – XBG05. *Cynodonto dactyli-Atriplicetum tataricae*
- 6 – XBG06. *Atriplicetum roseae*
- 7 – XBG07. *Sisymbrietum loeselii*
- 8 – XBG08. *Descurainietum sophiae*
- 9 – XBG09. *Sisymbrietum altissimi*
- 10 – XBG10. *Chamaeplietum officinalis*
- 11 – XBG11. *Conyzo canadensis-Lactucetum serriolae*
- 12– XBG12. *Ivaetum xanthiifoliae*
- 13– XBG13. *Kochietum densiflorae*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Počet snímků	144	7	100	23	25	2	19	14	13	19	66	8	10
Počet snímků s údaji													
o mechovém patře	27	1	11	3	8	0	2	2	1	2	8	0	0

Bylinné patro

Chenopodietum urbici

<i>Chenopodium urbicum</i>	1	100	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Chenopodium glaucum</i>	8	57	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Malva neglecta</i>	7	43	.	.	.	50	.	.	.	5	2	.	.
<i>Mercurialis annua</i>	7	29	6	.	.	.	.	7	.	.	2	.	.
<i>Atriplex prostrata</i> subsp. <i>latifolia</i>	9	29	5	4	.	.	.	7	.	5	2	.	.

Atriplicetum roseae

<i>Atriplex rosea</i>	.	.	.	.	4	100	.	.	.	.	.	.	.
-----------------------	---	---	---	---	---	-----	---	---	---	---	---	---	---

Sisymbrietum loeselii

<i>Cardaria draba</i>	2	.	3	13	8	.	37	.	8	.	6	13	10
-----------------------	---	---	---	----	---	---	----	---	---	---	---	----	----

Descurainietum sophiae

<i>Chenopodium ficifolium</i>	12	.	8	4	.	.	.	43	.	5	2	13	.
<i>Senecio vulgaris</i>	13	.	5	.	4	.	5	36	8	11	11	13	.
<i>Urtica urens</i>	2	.	3	9	.	.	5	21	.	5	2	.	.

Sisymbrietum altissimi

<i>Crepis foetida</i> subsp. <i>rhoeadifolia</i>	.	.	1	.	.	.	.	.	15	.	3	.	.
<i>Bromus commutatus</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.	.	.	.

Chamaeplietum officinalis

<i>Capsella bursa-pastoris</i>	27	71	21	17	8	.	21	71	31	84	26	38	20
<i>Matricaria discoidea</i>	12	14	7	.	.	50	.	36	.	53	6	.	.

Tabulka 4 (pokračování ze strany 138)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ivaetum xanthiifoliae													
<i>Iva xanthiifolia</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.
<i>Datura stramonium</i>	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	38	.
<i>Arctium lappa</i>	4	.	8	17	.	.	5	14	15	5	6	75	10
<i>Galinsoga parviflora</i>	13	.	9	4	4	.	5	.	.	.	11	75	.
<i>Ballota nigra</i>	16	43	22	22	8	.	11	36	.	.	9	88	10
<i>Sonchus oleraceus</i>	38	29	14	30	16	.	5	7	23	26	20	88	10
<i>Bromus sterilis</i>	2	.	14	13	20	.	11	21	.	11	11	50	20
<i>Cichorium intybus</i>	1	.	3	.	.	.	.	.	15	.	3	50	10
<i>Conium maculatum</i>	1	.	4	.	4	.	.	.	.	.	.	25	.
<i>Leonurus cardiaca</i> s. l.	.	14	4	.	.	.	.	.	.	.	.	25	.
<i>Solidago canadensis</i>	1	.	1	4	.	.	.	.	15	.	6	38	.
<i>Erysimum cheiranthoides</i>	6	.	4	4	.	.	5	21	.	21	8	38	.
<i>Lolium perenne</i>	16	14	18	30	24	.	16	43	8	63	24	88	40
<i>Echinops sphaerocephalus</i>	1	.	1	.	.	.	.	.	8	.	2	25	.
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	21	57	30	26	56	100	5	21	15	68	24	100	50
<i>Artemisia vulgaris</i>	60	43	59	70	52	50	74	50	54	63	48	100	60
<i>Arctium minus</i>	1	14	3	4	.	.	5	.	.	.	.	25	.
<i>Poa palustris</i>	3	.	5	.	4	.	.	7	.	.	8	63	.
Kochietum densiflorae													
<i>Kochia scoparia</i>	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	2	.	100
<i>Crepis capillaris</i>	1	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	40
<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20
<i>Erysimum durum</i> s. l.	3	.	4	.	.	.	5	.	.	.	.	.	20
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací													
<i>Chenopodium album</i> agg.	100	100	64	57	44	.	58	71	62	79	39	100	80
<i>Atriplex sagittata</i>	22	43	100	35	28	.	32	57	23	16	21	50	40
<i>Sisymbrium loeselii</i>	4	29	16	26	20	.	100	36	38	.	14	50	10
<i>Sisymbrium officinale</i>	19	57	8	22	4	100	5	21	8	100	17	38	.
<i>Descurainia sophia</i>	10	43	23	9	4	.	11	100	23	5	8	.	10
<i>Atriplex patula</i>	44	57	36	22	16	.	16	36	.	53	15	.	30
<i>Solanum nigrum</i> s. l.	13	43	3	.	.	.	5	.	.	.	2	100	.
<i>Lactuca serriola</i>	15	.	53	30	32	.	58	50	8	16	73	75	40
<i>Atriplex oblongifolia</i>	3	.	4	100	8	.	5	.	8	.	5	.	20
<i>Atriplex tatarica</i>	5	.	11	.	100	.	.	7	.	.	.	63	10
<i>Conyza canadensis</i>	11	14	18	9	12	.	47	36	54	26	79	75	40
<i>Sisymbrium altissimum</i>	4	.	2	13	8	.	26	14	100	.	12	38	50
<i>Carduus acanthoides</i>	9	.	9	4	12	.	42	7	31	5	20	75	10
<i>Hordeum murinum</i>	1	.	3	.	12	.	21	14	.	11	3	25	.
<i>Lepidium ruderae</i>	5	29	6	.	12	.	11	29	.	11	6	38	10
<i>Senecio viscosus</i>	4	.	5	.	.	.	11	7	31	16	27	.	10
<i>Bromus tectorum</i>	1	.	5	.	4	.	16	21	31	.	12	63	.
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	58	71	61	39	52	.	68	71	85	68	62	100	50
<i>Amaranthus albus</i>	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	50	30
<i>Amaranthus retroflexus</i>	23	.	9	17	16	.	11	14	15	.	15	100	70

Tabulka 4 (pokračování ze strany 139)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ostatní druhy s vyšší frekvencí													
<i>Elytrigia repens</i>	41	.	44	70	36	.	58	50	31	37	24	88	40
<i>Taraxacum</i> sect. <i>Ruderalia</i>	31	43	20	30	8	.	26	29	8	79	44	100	.
<i>Urtica dioica</i>	35	43	35	30	16	.	26	29	.	37	9	50	20
<i>Cirsium arvense</i>	22	.	24	22	12	.	42	14	62	5	33	75	20
<i>Convolvulus arvensis</i>	16	.	15	22	32	.	26	14	62	5	24	25	20
<i>Achillea millefolium</i> agg.	14	.	18	13	28	.	16	14	23	26	26	25	10
<i>Fallopia convolvulus</i>	15	14	14	13	8	.	16	29	15	26	21	38	10
<i>Poa annua</i>	17	57	7	13	4	100	5	7	23	58	23	13	.
<i>Plantago major</i>	15	57	10	13	4	100	11	.	.	63	20	25	10
<i>Stellaria media</i> agg.	13	14	12	9	8	.	11	29	.	26	12	13	20
<i>Persicaria lapathifolia</i>	28	14	3	4	.	.	.	.	8	5	3	25	20
<i>Silene latifolia</i> subsp. <i>alba</i>	10	14	17	26	.	.	21	29	8	.	5	25	.
<i>Galium aparine</i>	10	.	18	17	.	.	21	29	8	5	6	.	10
<i>Arrhenatherum elatius</i>	5	.	10	26	36	.	16	7	46	.	11	.	20
<i>Chenopodium polyspermum</i>	24	14	4	.	.	.	.	.	8	.	3	.	10
<i>Poa pratensis</i> s. l.	6	.	5	9	.	.	11	14	15	11	8	75	20
<i>Rumex crispus</i>	8	.	5	4	4	.	11	.	8	21	11	.	.
<i>Arctium tomentosum</i>	6	.	14	9	.	50	.	7	.	.	5	25	.
<i>Sinapis arvensis</i>	8	14	8	.	4	.	.	29	.	5	8	.	.
<i>Rumex obtusifolius</i>	11	14	8	.	.	.	5	.	.	21	.	.	.
<i>Dactylis glomerata</i>	4	14	11	13	.	.	.	7	.	26	3	.	.
<i>Trifolium repens</i>	8	.	4	4	4	.	5	.	.	26	6	.	.
<i>Viola arvensis</i>	3	14	3	4	8	.	21	7	.	.	15	.	.
<i>Melilotus officinalis</i>	2	.	7	9	4	.	.	.	15	.	6	25	10
<i>Calamagrostis epigejos</i>	3	.	3	.	.	.	5	.	23	.	9	50	10
<i>Melilotus albus</i>	3	.	6	.	.	.	11	7	23	5	5	.	10
<i>Echium vulgare</i>	6	.	1	.	.	.	5	.	46	.	2	.	10
<i>Pastinaca sativa</i>	3	.	6	4	.	.	.	.	31	5	2	.	.
<i>Linaria vulgaris</i>	2	.	2	.	.	.	5	.	8	.	11	.	20
<i>Poa compressa</i>	1	.	1	.	4	.	.	.	15	.	12	25	10
<i>Persicaria maculosa</i>	6	.	1	.	.	.	.	.	.	11	3	25	.
<i>Galinsoga quadriradiata</i>	3	.	2	.	.	.	5	7	.	21	2	.	.
<i>Sonchus asper</i>	6	.	.	.	.	.	.	.	8	26	.	.	.
<i>Picris hieracioides</i>	1	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	20
<i>Anthemis cotula</i>	.	.	.	.	.	50	.	.	.	.	.	.	.

Mechové patro

Conyzo canadensis-*Lactucetum serriolae*

<i>Bryum argenteum</i>	4	.	.	33	13	–	.	50	.	.	38	–	–
------------------------	---	---	---	----	----	---	---	----	---	---	----	---	---

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Ceratodon purpureus</i>	4	.	.	33	.	–	.	.	.	.	25	–	–
<i>Barbula convoluta</i>	.	.	.	33	.	–	.	.	.	.	13	–	–

